

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રઘુબન્સ ડબી

વિરુદ્ધ

બિહાર રાજ્ય

૧૯ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૭

[એમ. હિદાયતુલ્લાહ, એસ. એમ. સિકરી અને સી. એ. વાયડાલિંગમ, જે. જે.]

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા (૧૮૮૮નો અધિનિયમ ૫), કલમ-૧૯૦ (૧) (બી) અને ૨૦૭ – પોલીસ અહેવાલ પર ગુનાની નોંધ લેતા મેજિસ્ટ્રેટ – પોલીસ દ્વારા ન મોકલવામાં આવેલા આરોપી સામે કાર્યવાહી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર.

આરોપીની મુક્તિ-શક્ય છે, જ્યારે આરોપીનો આરોપપત્રમાં સમાવેશ થતો નથી.

પોલીસે અપીલકર્તા અને અન્ય લોકો સામેની ફરિયાદની તપાસ કરી, અપીલકર્તાની અલિબીની અરજી સ્વીકારી અને સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ આઈપીસીની કલમ-૩૦૨, ૨૦૧ અને ૧૪૮ હેઠળ ગુનાઓ માટે અન્ય લોકો સામે આરોપપત્ર દાખલ કર્યું. મેજિસ્ટ્રેટે નોંધ્યું હતું કે અપીલકર્તાને મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો-અને કેસને તપાસ માટે અન્ય મેજિસ્ટ્રેટને ટ્રાન્સફર કર્યો હતો, જેમણે બે સાક્ષીઓની તપાસ કર્યા પછી, અપીલકર્તા સામે બિનજામીનપાત્ર વોરંટ જારી કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો, જે સીઆરપીસીની કલમ-૨૦૭-એ સીઆરપીસી હેઠળ અન્ય આરોપીઓ સાથે તેની સામે કાર્યવાહી કરવા માટે હતો. સેશન્સ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા આ આદેશની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી.

આ અદાલતમાં અપીલમાં,

ઠરાવેલ:(૧) જ્યારે પોલીસ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી આરોપપત્રમાં અપીલકર્તાનો આરોપી તરીકે સમાવેશ કરવામાં આવ્યો ન હતો ત્યારે તેને મુક્ત કરી શકાયો ન હતો. [જરફ C]

(૨) અપીલકર્તા સામે સી.આર.પી.સી. - કલમ ૨૦૭-એ હેઠળ અન્ય આરોપીઓ સાથે કાર્યવાહી કરી શકાય છે. [જરફ બી]

સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટે પોલીસના લેખિત અહેવાલ પર ગુનાની નોંધ લીધી હતી, એટલે કે ફો.કા.સં.ની કલમ - ૧૯૦ (૧) (બી) ફો.કા.સં. હેઠળ, તેથી, કાર્યવાહી કલમ ૨૦૭ (એ) હેઠળ શરૂ કરવામાં આવી હતી અને કલમ ફો.કા.સં. ની કલમ - ૨૦૭ (બી) ફો.કા.સં. હેઠળ નહીં. જો કે, સંજ્ઞાન માત્ર ગુનાની હતી અને ગુનેગારોની નહીં. ગુનાની નોંધ લીધા પછી, તેણે વાસ્તવિક ગુનેગારો કોણ હતા તે શોધવાનું હતું, અને જો તે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા કે પોલીસ દ્વારા મોકલવામાં આવેલી વ્યક્તિઓ સિવાય અન્ય કેટલીક વ્યક્તિઓ સામેલ હતી. તે વ્યક્તિઓ સામે પણ કાર્યવાહી કરવી તેની ફરજ હતી. અપીલકર્તાને વધારાના આરોપી તરીકે બોલાવવું એ ગુનાની નોંધ લઈને શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીનો એક ભાગ હતો.[૪૨૭- બી-સી, ૪૨૮-સી-ડી]

પ્રવીણ ચંદ્ર મોદી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એ. પી. [૧૯૬૫] ૧-એસસીઆર-૨૬૯, અનુસર્યા.

ક્રિમિનલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:

ફોજદારી અપીલ નં.૧૮૯/૧૯૬૪.

ક્રિમિનલ રિવિઝન નં.૮૯૬/૧૯૬૧ માં પટના હાઈકોર્ટના ૧૦ એપ્રિલ, ૧૯૬૪ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ.

અપીલકર્તા વતી ડેનિયલ લતીફી અને કે. કે. સિન્હા.

આર. એન. સચ્ચે, પ્રતિવાદી માટે.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ સીકરી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

વિશેષ રજા દ્વારા આ અપીલ પટણા હાઈકોર્ટના ચુકાદા સામે નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે, જેમાં અપીલકર્તા રઘુબંસ દુબે દ્વારા દાખલ કરાયેલ ક્રિમિનલ રિવિઝન નં.૮૯૬/૧૯૬૧ ને ફગાવી દેવામાં આવ્યું છે.અમારી સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓની પ્રશંસા કરવા માટે સંબંધિત તથ્યો નીચે મુજબ છે:—

અપીલકર્તા ૨૯ જુલાઈ, ૧૯૫૯ના રોજ રાજા રામ સાહ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં અપીલકર્તા હુમલાખોર તરીકે ઉલ્લેખિત ૧૫ વ્યક્તિઓમાંની એક હતી. પોલીસે કેસની તપાસ કરી અને તપાસ દરમિયાન અપીલકર્તાએ અનુપસ્થિતીનું એક બહાનું ગોઠવ્યું.પોલીસે એ અનુપસ્થિતીનું બહાનું સ્વીકારી લીધું હતું અને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ— ૧૭૩ હેઠળ અંતિમ અહેવાલમાં તેનું નામ આરોપી તરીકે સામેલ કર્યું ન હતું.જોકે, આરોપપત્રની કલમ નંબર ૨માં "મોકલવામાં આવ્યું નથી" શીર્ષક હેઠળ તેમના નામનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો.૫ એપ્રિલ, ૧૯૬૧ના રોજ સબ—ડિવિઝનલ

મેજિસ્ટ્રેટે નીચેનો આદેશ પસાર કર્યો હતો:

"તારીખ ૨૩-૩-૬૧ ના આરોપપત્રની કલમ-૩ અને જમાં નોંધાયેલા આરોપી સામે આઈપીસીની કલમ-૧૪૯, ૩૦૨, ૨૦૧ હેઠળ આરોપપત્ર નંબર ૧૨ પ્રાપ્ત થયેલ તારીખ ૨૩-૩-૬૧. આઈપીસીની કલમ-૧૪૯, ૩૦૨, ૨૦૧ હેઠળ સંજ્ઞાન લેવામાં આવ્યું અને પ્રકરણ-૧૮ સીઆરપીસી હેઠળ તપાસ માટે કેસ શ્રી એલ.પી. સિંહ મેજિસ્ટ્રેટ વર્ગને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો. આરોપી કે જેને સુનાવણી માટે મોકલવામાં આવ્યો નથી તેને મુક્ત કરવામાં આવે છે.

બદલી પર, મેજિસ્ટ્રેટ શ્રી એલ. પી. સિંહ મે ૧૯૬૧ના રોજ કેસની સુનાવણી હાથ ધરી હતી. આ દરમિયાન ૧૧ એપ્રિલ, ૧૯૬૧ના રોજ એક અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તાને મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા બોલાવવામાં આવે. ૨ મે, ૧૯૬૧ના રોજ, જગન્નાથ સાઓ, ફરિયાદી સાક્ષી-૧ની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને તેમની તપાસમાં તેમણે અપીલકર્તાને તે લોકોમાંના એક તરીકે ફસાવ્યો હતો જેઓ ટોળામાં હાજર હતા, જેના પર રૂપન સિંહની હત્યા કરવાનો આરોપ છે. તે જ દિવસે, ફરિયાદી સાક્ષી-૨ મહેશ સાઓએ પણ અપીલકર્તાને તેની તપાસના મુખ્ય અધિકારી તરીકે ફસાવ્યો હતો. એવું જણાય છે કે એફ. આઈ. આર. દાખલ કરનાર વ્યક્તિ રાજા

રામ સાહના વકીલે મેજિસ્ટ્રેટને અપીલકર્તાને બોલાવવા તેમજ સુનાવણી માટે વિનંતી કરી હતી, જેમ કે ૧૧ એપ્રિલ, ૧૯૬૧ની અરજીમાં વિનંતી કરવામાં આવી હતી, મેજિસ્ટ્રેટે સહાયક જિલ્લા વકીલ તેમજ સલાહકાર અને આરોપીના વકીલને સાંભળ્યા પછી નીચેનો આદેશ પસાર કર્યો હતો:

“એફ. આઈ. આર. માં રઘુબંસનું નામ છે અને એ. ડી. પી. દ્વારા રજૂ કરાયેલ મુજબ, ૫ સાક્ષીઓએ તેનું નામ પોલીસ સમક્ષ રાખ્યું છે અને મારી સમક્ષ તપાસ કરાયેલા ફરિયાદી સાક્ષી-૧એ પણ તેનું નામ લીધું છે.તેથી મારા મતે આ તપાસમાં રઘુબંસ દુબેને પણ આરોપી તરીકે ઉમેરવો યોગ્ય છે.આ તબક્કે આરોપીના વકીલ દ્વારા એક અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે કે રઘુબંસની હાજરી પછી ફરિયાદી સાક્ષીઓની કોસ-એક્ઝામિનેશન કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે.આ દલીલ તદ્દન વાજબી છે અન્યથા રઘુબંસની હાજરી પછી ફરીથી કોસ-એક્ઝામિનેશન કરવું પડશે અને તેથી બચાવની પ્રાર્થનાને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.તપાસ કરાયેલ ફરિયાદી સાક્ષી-૨ પણ મુખ્ય છે.તેણે ઘટના સમયે આ આરોપીઓના ટોળાના સભ્ય તરીકે રઘુબંસનું પણ નામ આપ્યું છે.તેથી આજે પીડબ્લ્યુ દ્વારા આપવામાં આવેલા સરનામા અનુસાર રઘુબંસ દુબે સામે બિનજામીનપાત્ર વોરંટ જારી કરો

કારણ કે રઘુબન્સ સામેનો આરોપ ખૂબ જ ગંભીર છે.૦૩/૦૬/૧૯૬૧ દ્વારા પરત કરી શકાય તેવી પ્રક્રિયાને ખાસ પ્યૂન મારફત મોકલો.અન્ય આરોપી ફરીથી હાજર થશે.

અપીલકર્તાએ આ આદેશને સેશન્સ જજ સમક્ષ પડકાર્યો હતો.તેમની સમક્ષ વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે મેજિસ્ટ્રેટને અપીલકર્તાને બોલાવવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી કારણ કે સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટે ગુણદોષના આધારે વિરોધ અરજીને પહેલેથી જ ફગાવી દીધી હતી.સેશન્સ જજે દલીલને નકારી કાઢી હતી અને જણાવ્યું હતું કે મેજિસ્ટ્રેટને આ કેસમાં પૂરતા પુરાવા મળ્યા હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિને સમન્સ પાઠવવાની છૂટ છે.

ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ફોજદારી પુનરાવર્તન દાખલ કર્યું હતું.ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ સૌપ્રથમ એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે, ૧૧ એપ્રિલ, ૧૯૬૧ની તારીખની અરજી ફરિયાદની અરજી હતી અને તેથી, ફરિયાદની અરજીના આધારે અપીલકર્તાને સમન્સ પાઠવવાથી અલગ ફરિયાદનો કેસ થશે અને દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ-૨૦૭એ હેઠળ અન્ય આરોપીઓની સાથે તેના પર કેસ ચલાવી શકાશે નહીં.બીજું, એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે મેજિસ્ટ્રેટનો આદેશ અનિયમિત હતો કારણ કે તેણે અપીલકર્તાને તે જ આધારો પર સમન્સ પાઠવ્યું હતું જેના આધારે સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટે તેને મુક્ત કર્યો

હતો.પ્રથમ મુદ્દા પર ઉચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે મેજિસ્ટ્રેટના આદેશથી અપીલકર્તા સામે અલગ ફરિયાદનો કેસ થયો નથી કારણ કે "જ્યારે પેટા-વિભાગીય મેજિસ્ટ્રેટે પોલીસ દ્વારા નોંધાયેલા ગુનાની નોંધ લીધી ત્યારે વર્તમાન કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેથી, કેસ વારંવાર પોલીસ અહેવાલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે". ઉચ્ચ અદાલતે વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે " સંહિતાની કલમ ૧૮૦ની ભાષા પરથી સ્પષ્ટ છે કે મેજિસ્ટ્રેટ પોલીસ અહેવાલમાં અથવા ફરિયાદની અરજીમાં કરવામાં આવેલા ગુનાની નોંધ લે છે અને તે તબક્કે ગુનેગારોની નોંધ લેવા જેવું કંઈ નથી.ગુનાની નોંધ લીધા પછી જ રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પર નક્કી કરવું પડશે કે ગુનેગારો ખરેખર કોણ હોઈ શકે છે.તાત્કાલિક કેસની હકીકતો પર, પોલીસ અહેવાલ પર ગુનાની નોંધ લેવામાં આવી છે, અને ટ્રાન્સફરરી મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા રદ્યુબ્સ દુબેને સમન્સ પાઠવવાનો આદેશ ગુનાની નોંધ લેવા સમાન નથી.બીજા મુદ્દા પર ઉચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે મેજિસ્ટ્રેટે અપીલકર્તાને માત્ર તે જ આધારો પર સમન્સ પાઠવ્યું ન હતું જે સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હતા કારણ કે બે મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષની સામગ્રી સમાન ન હતી.સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટે એકલા પોલીસ અહેવાલ પર કાર્યવાહી કરી હતી પરંતુ મેજિસ્ટ્રેટે કોર્ટમાં તપાસ કરાયેલા બે ફરિયાદી સાક્ષીઓના પુરાવાને પણ ધ્યાનમાં લીધા હતા.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ, શ્રી ડેનિયલ લતીફી, અમારી સમક્ષ બે

મુદ્દાઓ ઉઠાવે છે; પ્રથમ કે પેટા-વિભાગીય મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા ૫ એપ્રિલ, ૧૯૬૧ ના આદેશ દ્વારા અપીલકર્તાને મુક્ત કરવો અંતિમ હતો, અને બીજું, કે આ કેસની હકીકતો પર અવલોકન કરવાની યોગ્ય પ્રક્રિયા કલમ-૨૦૭ એ હેઠળ નહીં પરંતુ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાના પ્રકરણ-૧૮ ની અનુગામી કલમો હેઠળ હતી.આપણને આ બિંદુઓમાં કોઈ તથ્ય દેખાતું નથી.

પ્રથમ મુદ્દા અંગે શ્રી લતીફી વિનંતી કરે છે કે સમન્સ પાઠવવાનો ન્યાયિક ઈનકાર એ ડિસ્ચાર્જ સમાન છે.આ દલીલમાં કોઈ તથ્ય નથી કારણ કે જ્યારે અપીલકર્તાને પોલીસ દ્વારા રજૂ કરાયેલ આરોપપત્ર પર મોકલવામાં આવ્યો ન હોય ત્યારે મુક્તિનો કોઈ પ્રશ્ન હોઈ શકતો નથી.

બીજા મુદ્દા પર આવતા અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દલીલ કરે છે કે સંહિતાની કલમ-૨૦૭એ ના અર્થમાં પોલીસ અહેવાલ પર અપીલકર્તા સામે કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી ન હતી કારણ કે અપીલકર્તાનું નામ આરોપપત્રમાં સામેલ નહોતું.તેઓ કહે છે કે કલમ ૧૯૦ (૧) (બી) હેઠળ ગુનાની નોંધ લેવામાં આવી હોવા છતાં અપીલકર્તા સામે આ તબક્કે કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી ન હતી; જ્યારે અપીલકર્તા સામે બિનજામીનપાત્ર વોરંટ જારી કરવામાં આવ્યું ત્યારે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી અને આ કાર્યવાહી પોલીસ અહેવાલના આધારે નહીં પરંતુ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ લેવામાં આવેલા પુરાવાના આધારે શરૂ

કરવામાં આવી હતી, અને તેથી તેઓ કહે છે કે, ટી એ કલમ ૨૦૭ (બી) હેઠળ આવતી કાર્યવાહી છે.

સંહિતાની કલમ ૧૯૦ (૧) અને ૨૦૭ નીચે મુજબ છે:

"૧૯૦(૧) હવે પછી પૂરી પાડવામાં આવેલ જોગવાઈઓ સિવાય, કોઈપણ પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ અથવા સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ અને આ માટે વિશેષ રીતે સશક્ત અન્ય કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટ, કોઈપણ ગુનાની નોંધ લઈ શકે છે –

(એ) આવા ગુનાની રચના કરતી હકીકતોની ફરિયાદ પ્રાપ્ત થયા પછી;

(બી) કોઈપણ પોલીસ અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલી આવી હકીકતોના લેખિત અહેવાલ પર;

(સી) પોલીસ અધિકારી સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી પ્રાપ્ત માહિતી પર, અથવા તેની પોતાની જાણકારી અથવા શંકા પર, કે આવો ગુનો કરવામાં આવ્યો છે.

"૨૦૭. મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષની દરેક તપાસમાં, જ્યાં કેસ ફક્ત સત્ર અદાલત અથવા ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા ચલાવવા યોગ્ય હોય, અથવા મેજિસ્ટ્રેટના મતે આવી અદાલત દ્વારા ચલાવવામાં આવવો જોઈએ, મેજિસ્ટ્રેટ –

(એ) પોલીસ અહેવાલ પર શરૂ કરવામાં આવેલી કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, કલમ ૨૦૭એમાં નિર્દિષ્ટ પ્રક્રિયાને અનુસરો; અને

(બી) અન્ય કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, આ પ્રકરણની અન્ય જોગવાઈઓમાં ઉલ્લેખિત પ્રક્રિયાને અનુસરો.

આપણને એવું લાગે છે કે કલમ ૨૦૭ (એ) કલમ ૧૯૦ (૧) (બી) નો ઉલ્લેખ કરે છે; બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કલમ ૨૦૭ (એ) માં ઉલ્લેખિત પોલીસ અહેવાલ કલમ ૧૯૦ (૧) (બી) માં ઉલ્લેખિત અહેવાલ છે, અને એકવાર કલમ ૧૯૦ (૧) (બી) હેઠળ સંજ્ઞાન લેવામાં આવે, તો કલમ ૨૦૭ (એ) હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે છે. ન્યાયમૂર્તિ હિદાયતુલ્લાએ કોર્ટ વતી બોલતા, પ્રવીણ ચંદ્ર મોદી વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય^૧ માં ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૫૧–એના અર્થઘટનને ધ્યાનમાં લેતા નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"અમારા ચુકાદામાં 'પોલીસ રિપોર્ટ' નો જે અર્થ આપવાનો પ્રયાસ

કરવામાં આવ્યો છે તે સાચો નથી. કલમ ૧૯૦ માં, એવા વ્યક્તિઓના વર્ગો વચ્ચે તફાવત કરવામાં આવ્યો છે કે જેઓ ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે છે.કલમ ૧૯૦ (૧) ની ત્રણ કલમો હેઠળ, જેનો આપણે પહેલેથી જ ઉલ્લેખ કર્યો છે, ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય છે (૧) પોલીસ અધિકારી દ્વારા લેખિત અહેવાલ દ્વારા, (૨) પોલીસ અધિકારી સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી મળેલી માહિતી પર અથવા મેજિસ્ટ્રેટની પોતાની જાણકારી અથવા શંકા પર, અને (૩) તથ્યોની ફરિયાદ પ્રાપ્ત થયા પછી.જો આ કેસનો અહેવાલ ઉપરોક્ત (i) ની અંદર આવે છે, તો પછી કલમ ૨૫૧એ, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું આવશ્યક છે.જો તે પડી જાય.(ii) અથવા (iii) માં પછી કલમ ૨૫૨, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા હેઠળની પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું આવશ્યક છે.આમ અમે એ જાણવા માટે ચિંતિત છીએ કે શું આ કેસમાં લેખિતમાં પોલીસ અધિકારીના અહેવાલને 'હકીકતોની ફરિયાદ' અથવા પોલીસ અધિકારી સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી 'પ્રાપ્ત માહિતી' તરીકે વર્ણવી શકાય છે.તે પછીનું ન હોઈ શકે તે પૂરતું સ્પષ્ટ છે કારણ કે માહિતી પોલીસ અધિકારીની છે.આ સંબંધમાં 'ફરિયાદ' શબ્દને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે અને તેનો અર્થ 'મેજિસ્ટ્રેટને

મૌખિક રીતે અથવા લેખિતમાં કરવામાં આવેલ આરોપ છે, જે સંહિતા હેઠળ કાર્યવાહી કરવાના દષ્ટિકોણથી કરવામાં આવ્યો છે, કે કોઈ વ્યક્તિ, ભલે તે જાણીતી હોય કે અજાણી, તેણે ગુનો કર્યો છે, પરંતુ તેમાં પોલીસ અધિકારીનો અહેવાલ શામેલ નથી.

'[વિભાગ ૪ (૧) (એચ)] જુઓ.

તેથી, તે અનુસરે છે કે કલમ ૨૫૨, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ફક્ત તે જ કેસોને લાગુ કરી શકે છે જે પોલીસ અહેવાલ સિવાય અન્યથા સ્થાપિત કરવામાં આવે છે, એટલે કે એવી ફરિયાદો પર કે જે પોલીસ અધિકારીના અહેવાલો નથી અથવા પોલીસ અધિકારી સિવાય અન્ય વ્યક્તિઓ પાસેથી પ્રાપ્ત માહિતી પર છે.

તેવી જ રીતે કલમ ૨૦૭ (બી) ત્યારે જ લાગુ થઈ શકે છે જ્યારે કેસ પોલીસ રિપોર્ટ સિવાય અન્યથા દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય. આ કેસની હકીકતો પર તે તક્ષન સ્પષ્ટ છે કે આ કેસ કલમ ૧૮૦ (૧) (એ) અથવા કલમ ૧૮૦ (૧) (સી) માં આવતો નથી કારણ કે સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ ૫ એપ્રિલ, ૧૯૬૧ના રોજ ગુનાની નોંધ લીધી હતી. પરંતુ, શ્રી લતીફી કહે છે કે, તે સાચું છે કે ૫ એપ્રિલ, ૧૯૬૧ના રોજ સંજ્ઞાન લેવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ જ્યાં સુધી અન્ય આરોપીઓની વાત છે ત્યાં સુધી ગુનાની નોંધ લેવામાં આવી હતી અને જ્યાં સુધી

અપીલકર્તાની વાત છે ત્યાં સુધી નહીં, હકીકતમાં અપીલકર્તાને યોગ્ય અથવા ખોટી રીતે મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો.અમારા મતે એકવાર મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા સંજ્ઞાન લેવામાં આવે તે પછી, તે ગુનેગારોની નહીં પણ ગુનાની નોંધ લે છે; એકવાર તે ગુનાની નોંધ લે તે પછી ગુનેગારો ખરેખર કોણ છે તે શોધવાની તેની ફરજ છે અને એકવાર તે નિષ્કર્ષ પર આવે કે પોલીસ દ્વારા મોકલવામાં આવેલી વ્યક્તિઓ સિવાય 'કેટલીક અન્ય વ્યક્તિઓ સામેલ છે' તે વ્યક્તિઓ સામે કાર્યવાહી કરવી તેની ફરજ છે.વધારાના આરોપીનું સમન્સ એ ગુનાની નોંધ લઈને શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીનો એક ભાગ છે.પ્રવીણ ચંદ્ર મોદી વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય (ઉપરોક્ત) કેસમાં આ અદાલતે નિર્દેશ કર્યો છે તેમ, "ફરિયાદ" શબ્દમાં અજાણ્યા વ્યક્તિઓ સામે કરવામાં આવેલા આરોપોનો સમાવેશ થશે.જો મેજિસ્ટ્રેટ હકીકતોની ફરિયાદના આધારે કલમ ૧૮૦ (૧) (એ) હેઠળ સંજ્ઞાન લે છે, તો તે સંજ્ઞાન લેશે અને કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે, તેમ છતાં ગુના કરનાર વ્યક્તિઓ તે સમયે જાણીતા ન હતા.અમારા મતે, કલમ ૧૮૦ (૧) (બી) હેઠળ આ જ સ્થિતિ પ્રવર્તે છે.

શ્રી સચથે, પ્રતિવાદીના વિદ્વાન સલાહકારે અમારા ધ્યાનમાં કેટલાક નિર્ણયો લાવ્યા જેમણે સમાન દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે.સૈફર વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય² માં કલકત્તા ઉચ્ચ ન્યાયાલયે, મેહરાબ વિરુદ્ધ સમ્રાટ³ માં ન્યાયિક

² એઆઈઆર-૧૯૬૨-કલકત્તા-૧૩૩

³ એઆઈઆર - ૧૯૨૪ - સિંદ - ૭૧

કમિશનરો, સિંધની પૂર્ણ પીઠના નિર્ણયને અનુસરીને, એવું માન્યું હતું કે જ્યારે મેજિસ્ટ્રેટ પોલીસ અહેવાલ પર કલમ ૧૯૦ (૧) બી હેઠળ સંજ્ઞાન લે છે ત્યારે તે ગુનાની નોંધ લે છે અને માત્ર આરોપપત્રમાં નામ આપવામાં આવેલી ચોક્કસ વ્યક્તિઓની નહીં, અને તેથી, મેજિસ્ટ્રેટ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવા માટે હકદાર છે, જેમની સામે તેઓ માને છે કે સારા પુરાવા છે. કોર્ટમાં સાક્ષીઓની તપાસ કર્યા વિના પણ કલમ ૧૬૧ અને કલમ ૧૭૩ માં ઉલ્લેખિત અન્ય દસ્તાવેજો હેઠળ પોલીસ.

પંજાબ ઉચ્ચ અદાલતે ફટ્ટા વિરુદ્ધ રાજ્ય^૪ અને અલ્હાબાદ ઉચ્ચ અદાલતે અલી ઉદ્ધા વિરુદ્ધ રાજ્ય^૫ માં પણ આવો જ મત વ્યક્ત કર્યો હતો.

પરિણામે અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા

^૪ એઆઈઆર – ૧૯૬૪ – પંજાબ – ૩૫૧

^૫ (૧૯૬૩) ૧ – સીઆરએલજે – ૬૬

ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.